

เรียนรู้ผ่านกระบวนการ วิจัยชุมชน เด็กจะรู้จักและรักชุมชน แล้วจะไม่ลืมรากเหง้าของตนเอง

เครือข่ายครูเพื่อศิษย์ มูลนิธิสตรี้-สกุขดีวงศ์ (มสช.)
และ เครือข่ายพัฒนาการศึกษา ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น
(สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.))

ไผเรา เกิดผล
และ
บนิษฐา อาษาชำนาญ

โรงเรียนอนุบาลสตูล
จ.สตูล

โรงเรียนอนุบาลสตูลเป็นโรงเรียนประจำจังหวัด
สังกัด สพฐ. อยู่ในเขตอำเภอเมือง พื้นที่โดยรอบ
เป็นสถานที่ราชการ อุทยานการเรียนรู้ TK Park
มัธยม ร้านอาหาร ชุมชน ฯลฯ เปิดสอนตั้งแต่ชั้น
อ.1 ถึง ป.6 มีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดด้วยจำนวน
นักเรียน 1,732 คน ครู 71 คน และเจ้าหน้าที่
30 กว่าคน นักเรียนมาจากทุกอำเภอ

ในอดีต การรับนักเรียนต้องผ่านการคัดเลือกความ
พร้อม ต่อมานโยบายกระทรวงศึกษาธิการเรื่องความ
เท่าเทียม ทำให้เปลี่ยนระบบการรับเข้า ใช้การจับสลากแทน
การสอบยกเว้นชั้นเรียนพิเศษ ซึ่งเหมือนกันทั้งประเทศเพื่อ
ความเป็นธรรม ทำให้นักเรียนมีความแตกต่างหลากหลาย
มิติ พฤติกรรมนิสัย เด็กเก่ง เด็กไม่เก่ง เด็กพิเศษเรียนร่วม
ที่ครูต้องดูแลเป็นพิเศษ มาจากครอบครัวฐานะดี ยากจน
ส่วนใหญ่มีฐานะปานกลาง ครอบครัวสมบูรณ์ หย่าร้าง
ประกอบอาชีพข้าราชการ ค้าขาย เกษตรกร

โรงเรียนมีสภาพไม่ต่างจากโรงเรียนในเมืองของ
ประเทศไทย อยู่ท่ามกลางกระแสสังคมที่ผู้ปกครองคาดหวัง
สูง มุ่งเน้นให้ลูกหลานของตนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ
รูปธรรมคือเมื่อจบชั้น ป.6 จะสามารถสอบเข้าเรียนต่อชั้น
ม.1 ในโรงเรียนชั้นนำของภาคได้ เช่น โรงเรียนหาดใหญ่
วิทยา จ.สงขลา โรงเรียนแสงทองวิทยา หรือโรงเรียน
จุฬารัตนราชวิทยาลัย สตูล ปัญหาด้านพฤติกรรมเสี่ยง
ไม่รุนแรง ส่วนมากเป็นเรื่องมาโรงเรียนสาย

เดิมจัดห้องเรียนคณะเด็ก แต่พบว่าไม่ตอบโจทย์
พัฒนาผู้เรียนที่มีศักยภาพไม่เหมือนและไม่เท่ากัน จึงทำ
ความรู้จักเด็กตั้งแต่แรกเริ่ม เช่น ฐานะทางบ้าน IQ และ EQ
จากนั้นจัดห้องเรียนคณะเด็กและห้องเรียนเด็กอัจฉริยะ เพื่อ
ให้ครูออกแบบการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับศักยภาพแต่ละคน
หนึ่งชั้นเรียนมี 6 ห้องๆ ละ 40 คน

พัฒนาคุณภาพโรงเรียน ในศตวรรษที่ 21 อย่างไร

ผู้บริหารทำความเข้าใจกระบวนการใหม่
“เรียนรู้จากการปฏิบัติ”

อาจารย์สุกฤษ สายสุนีย์ ผอ.โรงเรียนในปัจจุบัน
เดิมเป็นผอ.โรงเรียนตะละไส โรงเรียนในชนบท จ.สตูล
เมื่อพ.ศ.2547 มีประสบการณ์ทำงานร่วมกับ สกว.ท้องถิ่น
สังเกตการณ์กลุ่มแม่บ้านทำงานวิจัย เห็นกระบวนการ
เรียนรู้ที่หาความรู้ได้ด้วยตนเอง แม้จบการศึกษาเพียงชั้น
ป.4-ป.6 ทำเรื่องสืบทอดขนมพื้นบ้านมุสลิม สืบค้น
ประวัติศาสตร์ชุมชน ประเพณี สำนวนประเพณีขนมใน
เทศกาลต่าง ๆ พร้อมคิดที่แฝงอยู่ ชาวบ้านสามารถ
วิเคราะห์โภชนาการและเชื่อมโยงกับวิถีการดำเนินชีวิต
ของตนเองได้ และเชื่อมโยงกับหลักศาสนาอิสลาม คือ
อาหารฮาลาลต้องสะอาดไม่มีสิ่งต้องห้ามเจือปน ไม่ใช่ทำ
ขนมได้แล้วจบเพียงแค่นั้น หากแต่ชาวบ้านซึ่งเป็นผู้สูงอายุ
ได้เขียนหนังสือ จดบันทึก เขียน Flowchart เป็นการเรียนรู้
จากการปฏิบัติจริง ซึ่งติดตัวไปตลอดชีวิต ดึงศักยภาพของ
แต่ละคนออกมาและออกแบบการเรียนรู้เองให้เหมาะสม
กับตนเอง ผอ.จึงตระหนัก ณ เวลานั้นว่า นี่เองเป็นวิธี
“สอนคน ไม่ใช่สอนหนังสือ” นักเรียนควรได้รับการพัฒนา
และฝึกฝนให้เป็นนักเรียนรู้ สามารถคิดเองเป็น ทำเองเป็น
ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ไม่ใช่เอาแต่เรียนหนังสือในห้อง
ท่องจำเนื้อหา ซ้ำยังเป็นเนื้อหาที่นักวิชาการจากหลาย
สำนักเขียนขึ้นมา และใช้สำเร็จรูปเหมือนกันทั่วประเทศ
ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะอยู่จังหวัดเชียงรายหรือนราธิวาสก็ตาม

การเรียนรู้ในรูปแบบนักเรียนลงมือปฏิบัติ น่าจะ
เป็นโอกาสทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ไม่อยู่
แต่ในห้องเรียนสี่เหลี่ยมแคบ ๆ เด็กได้ทำกิจกรรม ฝึกคิด
เอง ออกแบบการเรียนรู้เอง วางแผนเอง คนที่สำคัญที่สุด
คือครูที่ต้องเปลี่ยนวิธีทำงาน เลิกสอนหนังสือหรือสอน
น้อยลงกว่าเดิม มาเป็นครูอำนวยความสะดวกหรือกระตุ้นให้เด็ก ๆ

เป็นนักเรียนรู้ สอดรับกับ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ 2542
มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย
ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความ
รู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต
สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ยึดผู้เรียนเป็น
สำคัญ จึงได้เสนอใจทวิวิจัยต่อ สกว.เพื่อทำงานร่วมกับ
ครูและชุมชน จนได้กระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอน ได้แก่
1) หาโจทย์วิจัยที่เป็นเรื่องใกล้ตัว เป็นปัญหาที่ผู้เรียนพบ
สัมพันธ์กับสาระวิชา ผลการเรียนรู้นำมาปรับพฤติกรรม
นักเรียน 2) วิเคราะห์ย้อนทวนกระบวนการ เรียนไปเพื่อ
อะไร 3) พัฒนาโจทย์ให้อยู่ในวิสัยที่ทำได้ เกิดประโยชน์
อยู่ในช่วงเวลาที่สามารถศึกษาได้ 4) ออกแบบโครงการ
เพื่อประกันว่าเรื่องนี้ไม่หลงทาง 5) นักเรียนนำเสนอโจทย์
6) สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล 7) เก็บข้อมูลจริงตามแผน
8) นำเสนอชุดความรู้ต่อการพัฒนาชุมชน 9) เก็บรวบรวม
ประมวลผลการพัฒนา 10) ทำรายงานในรูปแบบต่าง ๆ

เมื่อย้ายมาเป็น ผอ.โรงเรียนอนุบาลสตูลในปี 2551
ได้พบโจทย์ใหญ่ท้าทายอีกครั้ง นักเรียนที่นี้ต้องเก่ง ซึ่งเป็น
ค่านิยมการศึกษาของสังคมไทย ต้องการคนเรียนเก่งสอบ
เข้ามหาวิทยาลัยได้ วิธีการเรียนในห้องเรียน ท่องจำหนังสือ
เด็กจะได้แต่ความรู้ แต่ขาดทักษะชีวิต สมรรถนะอื่น ๆ ที่
จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้
อย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ครุ่นคิดเรื่องนี้มานาน
จะเริ่มต้นตรงไหนอย่างไร

ผอ.สุทธิตระหนักดีว่า การเปลี่ยนโครงสร้างเวลาเรียน จะเป็นการเตรียมทางให้ครูปฏิบัติต่อเนื่องได้ ไม่ปล่อยให้ เป็นความสามารถของครูคนใดคนหนึ่ง ความที่นักเรียนมาจากทุกอำเภอ บางคนบ้านอยู่ไกล การเพิ่มเวลาเรียนเห็นทีจะไม่เหมาะ แรกทีเดียวรู้สึกเครียดที่ไม่สามารถนำ การเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอนมาใช้ได้ เพราะการย้ายมาที่โรงเรียนอนุบาลสตูล เป็นโอกาสสร้าง การเปลี่ยนแปลง ตลอดชีวิตข้าราชการขออุทิศเวลาใช้ ศักยภาพตัวเองที่มีอยู่อย่างเต็มที่ พัฒนาลูกหลานให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยเริ่มที่ครูเพราะเป็นผู้ที่ได้สัมผัสกับ เด็กโดยตรง มีแรงหนุนจากผู้ปกครองและคณะกรรมการ สถานศึกษามองเป้าหมายไปที่เดียวกัน

หันกลับมามองโครงสร้างตารางเรียนก็พบว่าเน้น ระหว่างทานอาหารเห็นเด็กทานข้าวเหลือ หลังจากพูดคุยจึงรู้ว่าเด็กไม่รู้จักตักข้าว เลยชิมลองทดลองกับครู ทำ อย่างไรให้ครูเรียนรู้ประสบการณ์การเรียนนอกห้องเรียน โดยพาเด็กนักเรียนชั้น ป.6 ไปทำนา ทั้งนักเรียน ครู ผู้ ปกครอง นักเรียนเห็นกระบวนการและได้เรียนรู้วิธีทำนา

แท้จริงแล้ว ผอ.มีเจตนาให้ทุกคนสัมผัสความมีชีวิตชีวา ของการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยเฉพาะคุณครูเห็นนักเรียน สนุกและมีความสุขมากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับครูยืน สอนหน้ากระดาน

ต่อมาในปี 2553 กระทรวงศึกษาฯ มีนโยบายยก ระดับโรงเรียนเข้าสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล อนุบาลสตูล เป็นหนึ่งใน 500 แห่งที่ได้รับคัดเลือก จึงเป็นโอกาสเหมาะ ที่จะปรับโครงสร้างเวลาเรียน คือ เพิ่มเวลา 5 ชั่วโมงต่อ สัปดาห์สำหรับเรียนรู้แบบโครงงาน การเขียนความเรียง ขั้นสูง การเรียนรู้ไปสู่วิถีความเป็นพลโลก ฯลฯ สอดรับกับ การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning)

● สื่อสารกระบวนการทัศน์ใหม่... เพื่อนำสู่การปฏิบัติ

เมื่อโอกาสเปิด ผอ.สุกรีได้ปรึกษาคุณพงษ์ สกว. ท้องถิ่น พันธมิตรร่วมอุดมการณ์ตั้งแต่โรงเรียน ตะละโฮ เพื่อช่วยกันออกแบบ นำการเรียนรู้โดยใช้ การวิจัยเป็นฐานมาใช้ในโรงเรียน เริ่มต้นโดย ผอ.คุย กับฝ่ายวิชาการ ค้นหาครูที่มีคุณสมบัติเป็นนักเรียน รู้ พร้อมเปลี่ยนแปลงตนเอง ใจสู้ สายชั้นละ 2 คน ตั้งแต่ ป.1- ป.6 รวม 12 คน ขึ้นมาทำงานร่วมกับ กลุ่มก่อการ (ดี) 4 คน มีชื่อเล่นเรียกกันว่า **“12 ราศี กับ 4 แกนนำ”** และพัฒนามาเป็นกลุ่มแรกให้เป็น ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ก่อนขยาย ผลไปยังครูท่านอื่น เพราะหากเปลี่ยนแปลงทีละเดียว ทั้งโรงเรียนจะยากและไม่ได้ผล

จากนั้นชวน “12 ราศีและ 4 แกนนำ” ไปพักผ่อน ที่รีสอร์ทและรับประทานอาหารทะเล แล้วตามด้วยพูดคุย ทำความเข้าใจหลักคิดการศึกษาชาติ ซึ่งให้เห็นว่าเรากำลัง ทำผิด พรบ.การศึกษา กฎหมายสำคัญของชาติ ชูเรื่อง จิตวิญญาณความเป็นครูขึ้นมา

●● ...อาชีพที่ได้บุญในโลกนี้มีไม่กี่ อาชีพ เป็นครูไม่ร่ำรวยแน่นอน แต่มี โอกาสสร้างประเทศชาติ สร้างกุศล ครู คือผู้สร้างชาติ เราต้องไม่ละเลย ขอให้ ลองมาช่วยกันวิเคราะห์ดู ครูเป็นคน เก่ง แต่มีม่านบังตา เพราะฉะนั้นเราจะ ร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลง เราไม่มี อะไรจะเสียหายมากไปกว่านี้หากจะลอง จัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอน”

เมื่อจิตใจที่มึนเข้านี้เคลียร์ได้แล้ว ได้อบรมพัฒนาทำ เข้าใจเส้นทางกระบวนการวิจัย ครู 12 ราศี รับผิดชอบจัดการ เรียนรู้โดยใช้วิทยุวิจัยเป็นฐานกันคนละ 3 ห้อง เป็นการ เรียนเรื่องละ 1 ปี ควบคู่กับจัดคลินิกให้คำปรึกษา โดยมี สกว.ท้องถิ่นเป็นพี่เลี้ยง ร่วมกับแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิธีการปฏิบัติผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือ Professional Learning Community (PLC) กันเป็นประจำ ทุกสัปดาห์ และถอดบทเรียนตอนสิ้นภาคเรียน ทำให้เห็น ใจวิทยุการเรียนรู้อย่างหลากหลาย เด็กได้เรียนสิ่งที่ตนเอง สนใจออกแบบร่วมกับคุณครู เห็นสิ่งที่ครูเรียนรู้ และการ เปลี่ยนแปลงครูที่จากเดิมยืนสอนหน้าห้อง มาเป็นตั้ง คำถามคอยกระตุ้นให้เด็กคิด เห็นครู อดทน และรอคอย คำตอบเป็น ใจเย็นกับคำตอบที่ไม่ถูกใจ

ชั้นปีที่ 2 ครู 12 ราศี ขยายผลเป็นพี่เลี้ยงครูท่าน อื่นในชั้นเรียนเดียวกันคนละ 3 คน หรือเพิ่มชั้นอีก 36 คน โดยที่ครู 36 คนนี้ก็ได้ใหม่กับกระบวนการวิจัย เพราะ เป็นผู้ช่วยครู 12 ราศีมาในปีแรก ต่อมาปีที่ 3 ครอบคลุม ครูทุกคนสายในชั้น ป.1-ป.6 และขยายไปยังชั้นเด็กเล็ก ๑.1- ๑.2 ในปี 4 ปี 5 จึงครอบคลุมทั้งโรงเรียน

จากนโยบายสู่การปฏิบัติ ...

สอนน้อยลง

มิได้หมายถึงครูไม่ต้องทำอะไร
แต่เปลี่ยนบทบาท

ผู้บริหารทำหน้าที่ชี้ทิศ

ระยะแรก โจทย์การเรียนรู้ยังเป็นโจทย์ภายในรั้วโรงเรียน ไม่ตอบโจทย์ “สังคมแห่งการเรียนรู้” ประกอบกับนักเรียนชั้น ป.6 เมื่อจบภาคเรียนที่ 1 จะเริ่มเตรียมตัวสอบเข้าเรียนต่อชั้น ม.1

ครูมาบอก ผอ.เด็กบ่นมีเวลาทุ่มเทกับงานวิจัยน้อยลง จึงตัดสินใจปรับให้เรียนวิจัยเพิ่มเป็น 1.5 ปีต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ ป.5-ป.6 เทอมการศึกษาแรก และต้องเป็นโจทย์ปัญหา (Problem Based Learning, PBL) ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริงในชุมชน ตัวอย่างเช่น หาวีธีลดโลกร้อนในชุมชนสี่แยกคอกเปิดโดยลดการใช้คาร์บอน เด็กได้ค้นคว้าศึกษาชุดความรู้ ประชุมร่วมกับชุมชน ช่วงแรกผู้ใหญ่ในชุมชนมองว่า ตนเองเป็นผู้อำนวยความสะดวกสบาย คอยจัดเตรียมอาหาร เตรียมน้ำให้นักเรียน แต่ไม่ใช่ความหมายของสังคมแห่งการเรียนรู้ เมื่อผ่านไปสักระยะต่างฝ่ายต่างร่วมเรียนรู้ ชุมชนและนักเรียนนั่งประชุมร่วมกันคิดวิธีการได้ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลการใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนจึงออกแบบหาวีธีลดการใช้พลังงาน เช่น ทำความรู้จักอุปกรณ์ไฟฟ้าในครัวเรือน จากนั้นลงพื้นที่รณรงค์เผยแพร่ชักชวนชาวบ้านลดการใช้พลังงาน เด็กๆ สรุปข้อมูลเป็นกราฟนำเสนอทุกเดือนโดยเชื่อมโยงกับค่าใช้จ่าย ข้อมูลจะถูกตั้งคำถาม ทำไมเดือนเมษายนค่าไฟจึงเพิ่มขึ้น เด็กๆ ไปหาสาเหตุและบอกว่าเป็นฤดูร้อน การใช้แอร์จึงเพิ่มขึ้น และแอร์เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ใช้พลังงานมาก

ครูไพเราะ เกิดผล เป็นครูประจำชั้น ป.6 สอนภาษาไทยและวิชาบูรณา ตั้งใจอยากเป็นครูตั้งแต่เด็ก ในวัยเยาว์ชอบเล่นเป็นครูในหมู่ญาติพี่น้อง ขณะเรียนชั้น มศ.3 ประทับใจอาจารย์ท่านหนึ่ง อาจารย์อำพรณ วิชาภิรมย์ สอนหนังสือจนถึงชั่วโมงสุดท้าย เสร็จงานตอนเย็นไปคลอदन้อง ประทับใจท่านเป็นคนขยัน ตั้งใจสอน และสอนพื้นฐานดีจนตนเองรักวิชาภาษาไทย ครอบครัวยุ่งก็ปลูกฝัง พ่อแม่สอนให้ว่ากลอนโบราณหนึ่งตะลุม ในขณะแม่ชอบเล่นิทานร้องเพลงกล่อมเด็กให้ฟังอยู่เสมอ

ครูไพเราะเป็น 1 ใน 12 ราศี กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงตนเอง ที่รู้สึกจุดประกายหลังรับฟังผอ.สุทธิ เล่าถึงประสบการณ์สมัยอยู่โรงเรียนตะละไส้อย่างเปิดใจ ไม่ปิดกั้น แม้ตนเองจะอายุมากแล้วก็ตาม เห็นว่าเป็นสิ่งใหม่ที่น่าสนใจ จากนั้นทำความเข้าใจกับกระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอน เป้าหมาย และเรียนรู้จากการลงมือทำ

เป้าหมายของครูไพเราะกลับไม่ใช่ต้องการให้เด็กเรียนหนังสือเก่ง หากแต่เติบโตขึ้นมาเป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม หลักสูตรมาตรฐานสากล โดยกระบวนการวิจัยจะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึงนักเรียนเลือกเรียนรู้อย่างอิสระ ได้ฝึกคิดเอง ทำเอง มิใช่ครูเป็นผู้ตีกรอบไว้ แล้วให้นักเรียนเดินตามเส้นทางที่ครูกำหนด

ทุกสิ้นปีการศึกษา โรงเรียนจัดกระบวนการทบทวนสรุปผลการเรียนรู้ที่ผ่านมา และพบว่าเด็กได้ฝึกพัฒนาทักษะ เรียนรู้กระบวนการหาคำตอบได้ก็จริง แต่ความรู้นั้นไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในชุมชน จนเป็นนโยบายโรงเรียนที่ว่าโจทย์การเรียนรู้ต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชุมชน เรียกว่าโจทย์โมเดล และเป็นครั้งแรกที่ครูไพเราะได้มาสอนชั้นป.5 วิชาบูรณาการ ไม่เคยรู้จักนักเรียนมาก่อน แต่ไม่ว่าจะสอนชั้นไหน ครูไพเราะจะเริ่มจากลดช่องว่างระหว่างครูและนักเรียน โดยใช้ภาษาไทยที่ครูรักเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก ๆ

“ครูเป็นครูที่ชื่อเพราะที่สุดในโลก และในอดีตครูเป็นนางสาวไทย...”

“นักเรียนห้องห้ากับห้า สวยสง่ากว่าห้องใด ผู้ชายก็น้อยเมื่อไหร่ หล่อกว่าใครเช่นเดียวกัน...”

สร้างความคุ้นเคยเรียกเสียงเฮจากเด็กได้เป็นอย่างดี จากนั้นจะทำความรู้จักเด็กแต่ละคนมีลักษณะอย่างไร ให้นักเรียนแต่งกลอนแนะนำตัว โดยครูเริ่มเป็นตัวอย่างก่อน ทำให้เห็นว่าคนไหนได้ตอบไว ช้า ชี้อาย ชี้อ่อนรักสนุก ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการกระตุ้นพัฒนาศักยภาพเด็กแต่ละคนในเวลาต่อมา

“ครูชื่อไพเราะเพราะที่สุด...”

หรือ **“ครูชื่อไพเราะ ชอบทานเงาะเป็นที่สุด...”**

“หนูชื่อสิริภัก หนูน่ารักกว่าใครๆ...”

“ผมชื่อกิตติพงศ์ ผมหลงรักคุณครู...”

ต่อมาเข้าสู่กระบวนการวิจัยเนียนอย่างเป็นทางการ โดยครูคอยทำหน้าที่เป็น “โค้ช” หรือ “พี่เลี้ยง” กระตุ้นด้วยการป้อนคำถามตลอดเวลา เริ่มที่ให้นักเรียนเลือกเรื่องที่สนใจอยากเรียนรู้ แม้เด็กชั้นนี้จะคุ้นเคยกระบวนการวิจัยเพราะเรียนมาตั้งแต่ ป.1 อยากให้คิดใหม่ ทำใหม่ จึงใช้เวลาเด็กนั่งหลับตานิ่งๆ ทำใจให้สบายแล้วคิด ผ่านไปสักครู ครูให้เด็กบอกว่าคิดอะไร เด็กยกมือตอบ

กันหลากหลาย เช่น คิดว่าครูจะสอนอย่างไร ครูใจดีหรือเปล่า คิดถึงแม่ และครูไพเราะก็ไม่ได้โกรธที่บางคนบอกคิดถึงดารา เพราะอยากให้คิดนอกกรอบ บางครั้งครูก็นึกถึงดาราเหมือนกัน และยังบอกอีกว่า **“เมื่อก่อนครูชอบแต่ คู่ ดี แต่เดี๋ยวนี้ชอบบีเคอะสตาร์...”**

เมื่อเด็กเริ่มสนใจเรียนกับครูคนใหม่ ก็จะเป็นการหาโจทย์วิจัย ครูไพเราะชวนคุยถามไปเรื่อย ๆ ตอนนี้มีข่าวอะไรที่น่าสนใจทั้งจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ มีชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอะไรบ้างที่อยากช่วยเหลือ เด็กบางคนเสนอสิ่งที่ตนเองชอบ สิ่งที่ตนเองอยากทำ สิ่งที่เป็นปัญหาในชุมชน จนจบ 3 ชั่วโมงก็ยังไม่ได้เรื่องที่จะเรียน ครูไพเราะจึงให้เวลากลับเอาไปคิดที่บ้านต่อ 1 อาทิตย์ โดยชวนนักเรียนทบทวนได้เรียนรู้อะไร ได้ทักษะอะไร เมื่อเด็กตอบจะชมให้กำลังใจ เช่น “ใช่เลยลูก” “เก่งมากลูก” ที่สำคัญคือต้องทำทันทีและจริงจัง จะไม่บอกว่า “ไม่ใช่ไม่ถูก” เพราะเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ

สัปดาห์ที่สอง เด็ก ๆ นำเสนอเรื่องที่ตนต้องการเรียน นักเรียน 41 คนก็ 41 เรื่อง เช่น เรื่องการออกกำลังกาย การพัฒนาแหล่งน้ำ ดินทรุด ขนหมูรัก เรื่องยุ่งร้ายเพราะชุมชนแถวบ้านนักเรียนมียุ่งเยอะ ฯลฯ หลังจากนั้นครูจะชวนนักเรียนจัดกลุ่มจนได้กลุ่มใหญ่ 2 กลุ่ม คือ ขนหมูรักซึ่งเป็นวัฒนธรรมของจังหวัดสตูล และเรื่องสิ่งแวดล้อม เด็กจะอภิปรายกันในกลุ่ม จนกลุ่มที่ 2 ได้เรื่องใช้เลือดออกและยุ่งลาย

โจทย์การเรียนรู้เป็นของห้องต้องเรียนเรื่องเดียวกัน สมาชิกกลุ่ม 20 คน ต้องหาเหตุผลมานำเสนอเพื่อนให้เลือกเรียนเรื่องของตน กลุ่มขนมผูกรักนำขนมจริงมาเสนอ แจกให้ชิม บอกกรรมวิธีการทำ วัตถุดิบสามารถหาได้ในชุมชน ทำให้สามารถนำมาขายที่สหกรณ์โรงเรียนได้ด้วย ขณะกลุ่มยุ้งลายนำเสนอว่า ตอนนี้เป็นฤดูฝนของภาคใต้มีมียุงเยอะมากทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน ชาวในโทรทัศน์ต่างนำเสนอการแพร่ระบาดของไข้เลือดออก โฆษณาก็ขายยากันยุง เห็นเทศบาลพ่นยาตามสถานที่ต่างๆ ถ้ายุงกัดแล้วเป็นไข้เลือดออกอาจตายได้ พ่อแม่ต้องเสียเงินรักษา ถ้าลูกตายพ่อแม่จะเสียใจมาก เด็กๆ มาแสดงเป็นยุงไล่กัดเพื่อนและบอกว่า ถ้าเรียนเรื่องนี้เป็นการป้องกันชีวิต ได้ช่วยชุมชน ช่วยให้ประหยัดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ถ้าเรียนเรื่องของวัฒนธรรมชุมชนแล้วทำได้ดีต้องทำอีก จะเอาเวลาที่ไหนไปนั่งทำขนมเพราะต้องเรียนหนังสือ ครูไพละปล่อยให้เด็กเลือกเรียนอย่างอิสระ ไม่ว่าเรื่องไหนถ้าเด็กเลือกแล้วจะเป็นเรื่องดีที่สุด แล้วเด็กจะเรียนทำกิจกรรมอย่างมีความสุข ถ้าครูโน้มน้าวให้เลือกตามที่ครูคิด ครูจะเหนื่อยทั้งปี เด็กเองก็ไม่มีความสุข

●● เด็กบอกว่าประหยัดช่วยพ่อแม่ ถ้าไม่สบายเจ็บป่วยต้องเสียตังค์รักษา ต้องลาหยุดงาน ไม่มีรายได้ เราก็ตองลาเรียน ถ้าช่วยเรื่องนี้เท่ากับได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ แม้ว่าเด็กจะมองแค่มิติเดียว แต่ครูก็ปลื้มอย่างน้อยรู้จักนำหลักมาเชื่อมโยง ถูกผิดไม่เป็นไร เพราะมาเติมให้กับที่หลังได้”

ครูให้โอกาสไปหาเหตุผลเพิ่ม ชมเก่งทั้งสองกลุ่ม ครูยังตัดสินใจเลือกไม่ได้เหมือนกัน หนึ่งสัปดาห์ต่อมาทั้งสองกลุ่มเตรียมข้อมูลเพิ่มเติม กลุ่มขนมผูกรักเตรียมชื่อวิทยากร แหล่งเรียนรู้ ขั้นตอนการทำ แจกขนมได้ต่างๆ ให้เพื่อนชิม ขณะที่กลุ่มยุ้งลายแต่งชุดยูงแสดงบทบาทสมมติ บอกเหตุผลด้วยความชัดเจน และเมื่อถึงขั้นตอนตัดสินใจเลือก ครูให้หลับตานิ่งๆ บอกให้เลือกละเอียดว่าเรียนแล้วมีความสุข ได้สาระ เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน ที่สำคัญคือทำได้จริง แล้วให้ยกมือใครเลือกเรื่องไหน การยกมือไม่ได้หมายถึงการโหวต แต่เป็นการแสดงว่าตนได้เลือกเรื่องไหน ในที่สุดทั้งห้องเลือกเรียนเรื่องยุ้งลาย ซึ่งครูไพละได้ถามเหตุผลกลุ่มขนมผูกรักทำไมเปลี่ยนใจ เด็กบอกว่า 3 ชั่วโมงไม่น่าจะทำเสร็จ แคเตรียมการก็ใช้เวลาพอสมควร เพื่อนบางคนก็อยู่นอกเมืองต่างอำเภอ อาจไม่มีเวลามาทำร่วมกันตอนเย็น หรือถ้าทำเพื่อนจะกลับบ้านค่ำ

เมื่อได้เรื่องที่จะเรียนแล้ว เป็นขั้นย้อนทวนกระบวนการ นำเหตุผลมานำเสนออีก 1 ครั้ง เพื่อให้เกิดความมั่นใจ จากนั้นก็มาสู่สิ่งที่อยากรู้ เด็กแต่ละคนคิดและเขียนบนกระดานดำ หรือเขียนที่ไหนใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรก็ได้ที่หาได้ จากนั้นจัดหมวดหมู่และเรียงลำดับเรียนอะไรก่อนหลัง เช่น การป้องกันยุง การป้องกันไข้เลือดออก แหล่งเรียนรู้ จากนั้นนำสิ่งที่อยากเรียนรู้มาตั้งคำถาม โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งฝึกตั้งคำถามและอีกกลุ่มหนึ่งตอบ สลับกันไปมา เพื่อนำคำถามและคำตอบมาพัฒนาเป็นโจทย์ เช่น ถามว่าจะศึกษาเรื่องวงจรชีวิตของยุงจากที่ไหน อีกกลุ่มตอบว่า จากอินเทอร์เน็ต จากหนังสือ ยุงมีลักษณะอย่างไร ตัวเล็กสีลายๆ เด็กจะตอบตามประสา เพราะยังไม่มีความรู้เรื่องนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูกระตุ้นต่อว่า ถามอย่างไรให้ครอบคลุมสิ่งที่อยากรู้ จนได้คำตอบคือ ศึกษาวิธีการป้องกันยุงลาย และศึกษาวิธีป้องกันไข้เลือดออก ครูก็ปล่อยให้เด็กแสดงความคิดเห็นว่าจะเลือกอะไร แล้วค่อยกระตุ้นว่าตั้งคำถามอย่างไรจึงจะได้เรียนทั้ง 2 อย่างอย่างมีความสุข และในที่สุดได้โจทย์วิจัยคือ ศึกษาวิธีป้องกันยุงลายพาหะไข้เลือดออก

ครูถามต่อเมื่อได้โจทย์วิจัยแล้ว จะเรียนอย่างไร เด็กตอบวางแผน ครูถามต่ออีกว่า วางแผนอย่างไร เด็กก็นำคำถามที่อยากรู้มาใส่เป็นตาราง ศึกษาจากที่ไหนกับใคร ใช้งบประมาณเท่าไร เช่น ศึกษาวงจรชีวิตของจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต เจ้าหน้าที่สาธารณสุข โรงพยาบาล คุณหมอ ฯลฯ แล้วตกลงกันทั้งห้องถึงขั้นตอนปฏิบัติอย่างขั้นตอนที่ 1 เรื่องชีวิตอยู่กับแหล่งเพาะพันธุ์ เด็กเลือกอยากเรียนรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูถามต่อ เรายังไม่มีความรู้ แล้วจะคุยกับเจ้าหน้าที่อย่างไร เราจะเรียนอะไร เด็กบอกถ้าอย่างนั้นต้องวางแผนและออกแบบกันก่อน โดยจะไปสัมภาษณ์นักเรียนทุกชั้นตั้งแต่ อ.1-ป.6 มีใครเป็นไข้เลือดออกบ้าง มีอาการเป็นอย่างไร รักษาที่ไหน ขาดเรียนหรือไม่ มีผลกระทบอะไรตามมา

จากนั้นแบ่งนักเรียนกลุ่มออกเป็น 8 กลุ่ม กระจายเก็บข้อมูลแต่ละชั้นเรียน แต่ละกลุ่มให้คละกันมีทั้งหญิงและชายตามความสนใจ ไม่ได้ตั้งกฎเกณฑ์อะไรมากมาย เพียงแต่ครูบอกเด็กว่า เราไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ ให้คิดอยู่ตลอดเวลาเราต้องทำงานกับคนอื่น ไม่ใช่อยู่แต่กับเพื่อนสนิทเท่านั้น เพราะในชีวิตจริงเราไม่สามารถเลือกอยู่ เลือกทำงาน หรือเลือกพบปะสังสรรค์ได้ตามใจ แต่เราจะพบกับคนหลากหลาย จึงต้องฝึกปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น

ขณะที่เด็กทำการสำรวจ ครูโพะจะคอยสังเกตพฤติกรรมเด็กอยู่ห่างๆ ไม่อยากให้กังวล และจดบันทึกไปด้วยพอให้เห็นภาพ เพื่อที่ตอนเย็นจะบันทึกรายละเอียดเพิ่มเติมลงในคอมพิวเตอร์ เช่น จดว่าวันนั้นพบพรณจากที่ไม่เคยพูด ตั้งใจทำงานนำเสนอกับเพื่อนได้ดี ข้อมูลนี้มีประโยชน์เพราะครูจะให้คะแนนพฤติกรรมจริงจากการทำงาน จุดไหนที่เด็กควรได้รับการพัฒนา มีใช้เพื่อประเมิน

ได้-ตก ถ้าเด็กคนนี้ไม่ช่างพูดครูจะคอยกระตุ้นให้โอกาสได้พูด และชมเด็กถ้าไม่พูดครูจะไม่รู้เลยว่าความคิดถูกเยี่ยม

เสร็จแล้วครูชวนนักเรียนนั่งล้อมกันเป็นวงที่ลานเอนกประสงค์ เพื่อสรุปที่ไปเก็บข้อมูลกันมา ก่อนที่จะเรียนรู้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครูฝึกให้นักเรียนทุกคนเขียนจดหมายเชิญวิทยากร โดยซักถามก่อนว่า ขณะนี้เรียนถึงไหน จะเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องอะไร ที่ไหนเมื่อไร รูปแบบจดหมายเป็นอย่างไร จากนั้นครูจะตรวจจดหมายทุกคน พร้อมชมว่าถูกแล้วเก่งมาก ก่อนร่วมกันปรับให้เป็นจดหมายฉบับเดียวของทั้งห้อง และไปคุยกับผอ.เพื่อเซ็นรับรอง เป็นการบูรณาการวิชาภาษาไทยไปด้วย

หลังจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ความรู้เรื่องแหล่งที่อยู่ ลักษณะและวงจรชีวิตของยุงลาย อันตรายจากไข้เลือดออกแล้ว ครูถามนักเรียนต่อว่า ความรู้ที่ได้มาพอไหม ถ้าไม่พอจะทำอย่างไร เด็กก็ไปหาความรู้เพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตถึงอาการไข้เลือดออก วิธีป้องกัน ฯลฯ โดยที่ครูให้เด็กคิดวิธีป้องกันของตนเองเพิ่มเติมอีกด้วย ด้วยกระบวนการกลุ่ม เด็กคิดวิธีของตนเองมาใหม่ เช่น ใช้ทะลายปาล์มแห้งจุดไฟ เพราะควั่นเยาะยุงจะหนีและหาปาล์มได้ง่ายที่สุด ถ้าจะไม่ให้เป็นอันตรายให้จุดในบิ๊บหรืออึกกลุ่มใช้เมล็ดมะละกอตำรวมกับเมล็ดพริกไทยกลั่นและความร้อนจะทำให้ยุงหนี ฯลฯ ต่อมาเป็นขั้นตอนนำเสนอผลงานเวทีใหญ่และบูรณิทธการซึ่งโรงเรียนจัดขึ้นปีละ 1 ครั้งสำหรับทุกชั้นเรียน มีผู้เข้าร่วมเป็นผู้ปกครอง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ตัวแทนชุมชน สกว. ท้องถิ่น ตัวแทนชุมชน เด็ก ๆ จะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันทำ

จบหนึ่งปีการศึกษา นักเรียนเลื่อนชั้นขึ้น ป.6 จริง อยู่ว่าความรู้ที่ได้มาเป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียน แต่ยังไม่เกิดประโยชน์นำไปใช้ในชุมชน เปิดเทอมมาครูไพเราะจึงชวนทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ในชั้น ป.5 เพื่อที่จะเชื่อมโยงนำไปใช้ในชุมชน โดยครูถามว่า จะนำสิ่งที่เรียนรู้มาไปใช้อย่างไร ต่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มี ดช.เจ้าคุณซึ่งปกติเป็นเด็กขี้นมมาก ไม่มีความเป็นนักวิชาการ ตอบขึ้นมามีให้วางแผน ทั้งห้องก็ระดมความคิดหาวิธี มีตั้งแต่ทำไวนิล ทำป้าย เขียนคำขวัญ ทำหนังสือเล่มเล็ก ทำแผ่นพับ เติมนรงค์ เลือกชุมชนที่จะลงไปทำงานด้วย สถานการณ์ใช้เลือดออกในชุมชนเป็นอย่างไร เด็ก ๆ หาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและข้อมูลจริงจากสาธารณสุข พบว่าในเขตเทศบาลมีคนไข้เลือดออกที่ชุมชนบ้านสุราลึก ชุมชนบ้านหัวทาง และชุมชนเมืองพิมาน จากการอภิปรายกันสรุปร่วมกันเลือกชุมชนเมืองพิมานเพราะมีคนไข้เลือดออกถึงขั้นอันตราย

โดยสรุปความรู้ของทั้งห้องในรูปแผ่นพับที่มีเนื้อหาแสดงถึงวงจรชีวิตยุง แหล่งเพาะพันธุ์ การป้องกันยุง หลักปรัชญาวิธีการที่ศึกษามา และวางแผนกันประสานกับ อสม.เพื่อเติมนรงค์ให้ความรู้กับชุมชน และบังเอิญที่ประธาน อสม.เป็นผู้ปกครองของนักเรียนในชั้น ทำให้เชื่อมโยงการทำงานร่วมกันเป็นไปด้วยความสะดวก

ก่อนลงพื้นที่ในชุมชนหนึ่งสัปดาห์ นักเรียนประชาสัมพันธ์หน้าเสาธง ให้ความรู้ เชิญชวนรณรงค์ในโรงเรียน เพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านหลังที่สอง ได้เข้าไปรณรงค์ตามห้องเรียนในสายชั้น ป.6 จนถึงวันลงพื้นที่จริงปรากฏว่ามีพันธมิตรน้อง ป.2 ป.3 และ ป.6 ร่วมเดินรณรงค์กับทีม อสม. ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหารโรงเรียน โดยนักเรียนเคาะประตูบ้านประชาสัมพันธ์ว่าเป็นทีมงานโรงเรียนอนุบาลสตูลร่วมกับชุมชนและเทศบาลจะรณรงค์ป้องกันยุงลาย แจกแผ่นพับพร้อมอธิบายเนื้อหา แจกทรายอะเบท สสำรวจพื้นที่ ช่วยกันคว่ำภาชนะที่มีน้ำขัง ในวันนั้นทุกคนสนุกกันมาก

เสร็จแล้วกลับมาที่อาคารเอนกประสงค์โรงเรียนเพื่อช่วยกันสรุป วันนี้ได้เรียนรู้อะไร เด็กสรุปว่า ได้รู้จักการทำงานในพื้นที่จริง ทำให้เข้าใจถึงการป้องกันยุงในทฤษฎีและในพื้นที่จริงทำอย่างไร รู้วิธีทำงานกับผู้ใหญ่อย่าง อสม. และเพื่อไม่ให้ความรู้กระจัดกระจาย ครูไพเราะถามต่อจะทำอย่างไรให้เป็นชิ้นงานมีคุณภาพ เก็บแล้วประทับใจสามารถนำไปสื่ออธิบายกับคนอื่นได้ และนักเรียนมีความภาคภูมิใจ ท้ายสุดเด็ก ๆ อยากทำหนังสือเล่มเล็ก เพื่อสรุปสิ่งที่เรียนรู้มาตลอดตั้งแต่ต้น โดยให้อิสระเป็นงานเดี่ยวหรืองานกลุ่มก็ได้

คุณมาลี บินสอาด ประธานอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ชุมชนเมืองพิมาน ทำงานมา 3 ปี รู้สึกดีใจมากที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนเรียนรู้จากปัญหาของประเทศ ได้พูดคุยกับครูไพบระถึงโครงการและอ่านแผนพับที่เด็กสรุปความรู้กันขึ้นมา สอดคล้องกับงาน อสม. ยอมรับว่าเด็กเก่ง การที่นักเรียนได้ลงพื้นที่ เป็นการเรียนรู้วิถีทำงานซึ่งกันและกัน ส่วนผลลัพธ์สามารถป้องกันการระบาดของยุงลายหรือไข่เลือดออกได้หรือไม่ ไม่ใช่ประเด็นสำคัญ สิ่งที่ได้เรียนรู้นอกห้องเรียนซึ่งเป็นชีวิตจริง และเห็นว่าเป็นเพียงบันไดขั้นแรกของความเหนื่อยของการทำงาน ให้สำเร็จต่างหากที่คุ้มค่า อยากให้โรงเรียนมีโครงการที่เชื่อมโยงกับชุมชนต่อเนื่องไปตลอด

●● โดยส่วนตัวได้เรียนรู้ เห็นความตื่นตัวของเด็ก เห็นการทำงานของเด็กที่ไม่มองแง รู้สึกอึ้งอึ้งใจ เด็กได้เห็นของจริงมากกว่าในตำรา ได้ทำงานร่วมกัน เห็นการนำเสนอ บางครั้งเรา อสม.ยังนำเสนอได้ไม่เท่าเด็ก เขาเตรียมตัวมาดี มันทำให้เรารู้สึกว่าเราต้องพัฒนางานของตนเองต่อไป”

ครูนิษฐา อาษาชำนาญ หรือครูอ้อย สอนภาษาไทยและวิชาบูรณาการชั้น ป.2 เป็นที่รักใคร่ของนักเรียน เพื่อนร่วมงาน ได้เล่าให้ฟังว่าเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ คือ พัฒนานักเรียนให้เป็นคน “เก่ง” คำว่า เก่ง มีได้หมายถึง นักเรียนมีความรู้ แต่มีทักษะมีคุณลักษณะพึงประสงค์ คือสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนมนุษย์ในสังคมได้ สามารถปรับตัวได้เมื่อเจอสถานการณ์หรือสังคมสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ยอมรับฟังเหตุผลของผู้อื่น มีน้ำใจ แบ่งปัน ยึดหยุ่นเป็น รู้จักออกแบบวางแผน ตัดสินใจ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ โดยมีการเรียนรู้ในรูปแบบนักเรียนลงมือปฏิบัติ (Active Learning) คือ การวิจัยเป็นฐาน เป็นเครื่องมือสำคัญ ครูอ้อยทำหน้าที่เป็น “โค้ช” อำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ ตามศักยภาพของนักเรียน ใช้กระบวนการกลุ่มในการฝึกพัฒนาทักษะและลักษณะที่พึงประสงค์ (Team Learning)

ครูอ้อยจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย 10 ขั้น ขั้นต้นเป็นขั้นค้นหาโจทย์การเรียนรู้ ซึ่งต้องเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจอยากเรียน เป็นเรื่องใกล้ตัวที่เชื่อมโยงไปถึงชุมชน เด็ก ๆ จะได้เรียนรู้ว่า มนุษย์ไม่สามารถมีชีวิตอยู่คนเดียวได้ และการอยู่อย่างมีความสุขนั้นต้องอาศัยปัจจัยอะไร

ครูอ้อยใช้การพูดคุยตั้งคำถามนักเรียน “ลูกลองบอกหน่อยสิคะว่า คนจะมีความสุขได้ต้องมีอะไรบ้าง” ความเป็นเด็กเล็กชั้น ป.2 คำตอบจึงมีความเป็น “รูปธรรม” หรือทางกายภาพอยู่มาก เช่น บ้าน อาหาร ครูอ้อยจะถามต่อมีอะไรอีกไหมที่มากกว่ามีบ้าน มีรถยนต์ แล้วความสุขเรารักใคร่ไหม ลูก ๆ มีพ่อแม่แล้วอบอุ่นไหม ก่อนมาโรงเรียนตอนเช้าเราอดแม่หอมแม่ไหม หลายคนบอกหอมแม่ทุกวันก่อนมาโรงเรียน จากนั้นให้เด็ก ๆ เสนออยากเรียนเรื่องอะไร ภายใต้เงื่อนไขเรียนแล้วได้ประโยชน์ และมีความเป็นไปได้ที่จะทำได้สำเร็จภายในเวลาจำกัด ขั้นตอนนี้จะละเอียดต้องใช้เวลาและให้โอกาสกับเด็กทุกคน ได้ฝึกคิดวิเคราะห์ (critical thinking skill) และนำเสนอสื่อสารความคิดต่างของตนเองออกมาให้เพื่อนรู้และเข้าใจ (communication skill) สามารถไปหาข้อมูลมาก่อนได้ เด็ก 40 คนก็ได้ 40 เรื่อง จากนั้นครูอ้อยถามต่อ ถ้าเรียนทุกเรื่องจะไม่ทันเวลาจะอย่างไร เด็กบอกให้จัดกลุ่มเป็นหมวดหมู่ เช่น เรื่องสัตว์ อาหาร บางเรื่องไม่สามารถจัดเข้าหมวดได้ เช่น การประหยัด ครูอ้อยถามต่อจัดกลุ่มใหม่ได้ไหม จนกระทั่งเรื่องที่อยากเรียนน้อยลง วิธีนี้เป็นการแบ่งกลุ่มให้ทำงานกันเป็นทีมเพื่อเรียนรู้ไปในตัว แล้วให้แต่ละกลุ่มคุยวิพากษ์หาข้อตกลงกันจะเลือกเรียนเรื่องอะไร โดยชวนนักเรียนสร้างกติกาข้อตกลง จะทำงานร่วมกันอย่างไรให้เสร็จตามเวลาที่กำหนด

“เข้มนาคาพิกาเราตั้งไว้เท่านี้ งานจะเสร็จตามเป้าหมาย ต้องวางแผนและมีกติกาอย่างไร” เด็กบอก “ต้องแบ่งกันทำนะคุณครู” ครูถามต่ออีกว่า ถ้ามีผู้พูดจะทำอย่างไร เพื่อนมีสิทธิพูด ยกเรื่องการฟังอย่างมีมารยาทขึ้นมา ไม่ใช่ที่เราค้นคว้ามาเยอะ เพื่อนต้องฟังเราอย่างเดียว ต้องให้อีกโอกาสเพื่อนพูดและเคารพสิทธิรับฟังเรื่องของคนอื่นด้วย เวลาฟังเพื่อน ฟังอย่างไรที่ว่าสนใจฟัง ไม่หันไปคุยกับเพื่อนข้างๆ และให้เป็นการสื่อสารสองทาง ไม่เข้าใจหรือสงสัยให้ถาม ฟังแล้วจะต้องมาเล่าต่อว่าได้ยินเรื่องอะไรบ้าง ถ้าฟังไม่ทันจะทำอย่างไรให้จำได้ จนได้ข้อตกลง แรกๆ ครูเขียนบนกระดาน แต่ต่อมาเมื่อเริ่มรู้จักกา ครูจะไม่เขียน ให้รู้ในใจถ้าทำงานกลุ่มต้องมีข้อตกลงกัน ทำให้บรรยากาศเสียงไว้วายได้เสียงกันลดลงไปบ้าง แต่ก็มีออกนอกกติกาจนตลอดเป็นธรรมดา ครูอ้อยจะเดินสังเกตพฤติกรรมเด็ก ครูอ้อยเข้าใจถึงการพัฒนาพฤติกรรมเป็นเรื่องของการสั่งสม บางคนครั้งสองครั้งสามารถทำได้ บางคนต้องหลายครั้ง ที่กล่าวมาใช้เวลา บางครั้งใช้เสริมแรงบวก ครูให้กำลังใจชม หรือเพื่อนให้กำลังใจกันเอง จนในที่สุดจะเรียนเรื่อง “ศึกษาชีวิตของปู ก้ามดาบที่ป่าชายเลนตำมะลิ้ง” เด็กมีความหวังจะได้ออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียน ครูเห็นแววตาเด็ก สัมผัสได้ถึงความสุขความพอใจที่จะได้เรียนในสิ่งที่เลือกเอง

ก่อนไปเรียนรู้นอกห้องเรียน ครูชวนเด็กคุยเพื่อเตรียมหาคำถามที่จะไปหาคำตอบ เน้นคำถามปลายเปิด เช่น เพราะเหตุใด ทำไม อย่างไร ไม่ใช่ถามว่าปูมีกี่ขา สอดคล้องกับข้อเท็จจริงว่าโลกนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ครูอ้อยได้บูรณาการวิชาภาษาไทยเข้าไปด้วย โดยฝึกให้ตั้งคำถามและเขียนเป็นรูปประโยค วิธีการถามเพื่อให้ได้คำตอบควรตั้งอย่างไร ถ้าคิดไม่ออกให้ตั้งคำตอบก่อนแล้วจึงย้อนตั้งคำถาม เช่น ปูก้ามดาบมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร อยู่บนบกได้หรือไม่อย่างไร กินอะไรเป็นอาหาร ปูหายใจอย่างไร เด็กบางคนตั้งได้ถึง 5-6 คำถาม บางคนได้ประโยคเดียว ด้วยกระบวนการกลุ่มเด็กได้ช่วยกันตัดคำถามที่ซ้ำออก เมื่อรวมทุกกลุ่มเข้าด้วยกันจะได้หลายคำถาม จากนั้นครูพานักเรียนสรุปจัดเป็นกลุ่มหรือ

ประเด็นคำถามออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ลักษณะของปูก้ามดาบ ทำไมถึงเรียกว่าปูก้ามดาบ 2) ที่อยู่อาศัยความเป็นอยู่ของปูเป็นอย่างไร 3) กินอะไรเป็นอาหาร 4) การขยายพันธุ์ ปูออกลูกอย่างไร ประเด็นสุดท้ายสามารถบูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์เข้ามาด้วย

ครูอ้อยยอมรับว่า ตนเองไม่มีความรู้เรื่องปูก้ามดาบ ใช้ว่าเป็นครูแล้วจะรู้ทุกเรื่อง ไม่ได้รู้สึกเสียหน้าแต่กลับทิ้งในความสามารถเด็ก ๆ

“นักเรียนเป็นตัวละครทำให้เราเปลี่ยนตนเอง เราเพียงอำนวยความสะดวก มีเทคนิคคือกระบวนการวิจัย 10 ขั้นตอน เป็นโอกาสที่จะได้เรียนรู้ไปด้วยกัน”

ต่อมาถึงขั้นวิธีการไปหาคำตอบ เด็กบางคนบอกหาจากอินเทอร์เน็ต YouTube หนังสือ ห้องสมุด ครูกระตุ้นถามต่อ ทำอย่างไรจึงจะเห็นตัวจริง เห็นการเคลื่อนไหว จนได้ข้อสรุปจะไปดูที่ป่าชายเลน โดยก่อนออกนอกสถานที่ ครูชวนนักเรียนคุยจะไปกันอย่างไร ต้องขออนุญาตใครบ้าง ผู้ปกครองจะให้ไปไหม เราจะทำหนังสือขออนุญาตกันอย่างไร มีเนื้อหาอะไรบ้าง ต้องเตรียมอะไรบ้าง เตรียมเท่านี้พอไหม เพื่อฝึกออกแบบขั้นตอนการทำงานและเรียนรู้ภาษาไทยไปด้วย ซึ่งในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ธุรการเป็นผู้จัดทำหนังสือขออนุญาตผู้เกี่ยวข้อง

โรงเรียนพานักเรียนไปที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 5 จ.สตูล วันนั้นมีครูไปด้วย 3 คน ผู้ปกครอง 2 คน เริ่มต้นโดยเจ้าหน้าที่บรรยายให้ความรู้ เด็กนั่งตั้งใจฟังกันมาก จากนั้นเดินสำรวจบนทางเดินที่มีลักษณะเป็น walk way ดูพื้นที่ป่าชายเลน คุระบบนิเวศที่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่จำนวนมาก จากนั้นกลับมาที่โรงเรียนชวนนักเรียนทบทวนเขียนความเรียงสรุปวันนี้ไปทำอะไรที่ไหนอย่างไร ประทับใจอะไรบ้าง ได้คำตอบหรือความรู้อะไรมาบ้างตามประเด็นที่ตั้งไว้ และบูรณาการกับวิชาศิลปะคือให้นักเรียนวาดรูปป่าชายเลนมีอะไรประกอบด้วยอะไรบ้าง เพื่อเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นว่า ปูไม่สามารถอยู่คนเดียวได้

เหตุผลที่จัดชั้นเรียนให้เรียนรู้เป็นทีม เพื่อให้สามารถ สังเกตการทำงานเห็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียน ได้ง่าย สะดวก และเป็นสถานการณ์จริง ดึกว่าการออก ข้อสอบแล้ววัดพฤติกรรมเด็ก

ผลงานของเด็กจะถูกเก็บรวบรวมเขียนเป็นรายงาน เล่มเล็กคล้าย folio มีรายละเอียดเรื่องที่เรียน เหตุผลในการเลือก วัตถุประสงค์ วิธีการ ได้เรียนรู้อะไรบ้าง (วิชา) มีใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้างและอย่างไร เพื่อเป็นสื่อนำเสนอ บนเวทีสาธารณะในวันเปิดโลกวิชาการปลายภาคเรียน จากประสบการณ์ครูอ้อยบอกว่า งานเขียนของเด็กมีชีวิตชีวามาก โดยเฉพาะเมื่อเขียนจากประสบการณ์ที่ได้พบมาด้วยตนเอง

ครูอ้อยสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงตลอดเส้นทางการเรียนรู้ ทั้งความสามารถทางวิชาการและพัฒนาการทางพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น เมื่อนักเรียนเขียนหรือวาดรูป ครูเตรียมกระดาษและสีให้ แต่ละกลุ่มได้อุปกรณ์ไม่ครบและไม่เหมือนกัน บางกลุ่มมีสีเดียวอยากให้รูปสวยงาม ครูบอกให้ดูเพื่อนกลุ่มอื่นเขามีอะไรบ้าง แล้วจะอย่างไร เด็กคิด คนที่กล้าพูดจะไปยืมเพื่อนกลุ่มอื่นมา เป็นการฝึกแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยตนเอง เห็นการแบ่งปันที่เด็กให้เพื่อนยืมอุปกรณ์ด้วยความสมัครใจ ไม่คิดว่าเป็นการแข่งขัน แต่เป็นการอยู่ร่วมกันทำงานให้เสร็จตามที่ครูมอบหมาย หรือเสนอตัวเองช่วยงานกลุ่ม บอกตนเองนำเสนอเก่ง วาดรูปเก่ง เด็กบางคนเรียนเก่ง คิดเร็ว ทำเร็ว แต่ไม่ค่อยฟังคนอื่น เพื่อนต้องตามใจตนเอง ก็รับพฤติกรรมอดทนฟังเพื่อนเพื่อให้เพื่อนยอมรับให้อยู่ในกลุ่ม โดยมีครูเสริมแรงบวก ชมให้กำลังใจ หรือบางคนเดิมไม่ชอบภาษาไทย พอเรียนรูปแบบนี้ก็เปลี่ยนอยากทำงานอยากเขียนหนังสือ นำเสนอให้เรียบเรียงประโยคได้เข้าใจมากขึ้น มีน้ำเสียงน่าสนใจไม่เหมือนที่ผ่านมาพูดเสียงยาน พูดออกมาเป็นคำหรือเป็นพยางค์ “ฉันได้ไปหา...” ขาดตอนไม่เป็นประโยค แต่พัฒนาเรียบเรียงประโยคสื่อสารได้รู้เรื่องมากขึ้น ได้เนื้อหาใจความ เช่น “ฉันกับพี่ได้ไปค้นหาพี่เป็นคนช่วยหาใน Google...” รับผิดชอบหน้าที่การเป็น

นักเรียน เด็กที่มีพฤติกรรมชอบค้างงานมักจะมาต่อเอง ต่อมาวิธีนี้มากขึ้น ส่งงานทันเวลา และทำงานเสร็จตามที่ได้รับมอบหมาย เด็กขี้อายไม่นิ่งก็สามารถนั่งทำงานได้นานขึ้น มีเด็กคนอื่นมาบอกครูอ้อย เพื่อนดี ตอนนี้เก่งแล้วแล้วนะคุณครู เด็กจะชมออกปากกันเอง

ครูอ้อยอยู่โรงเรียนอนุบาลสตูลมาตั้งแต่ปี 2545 เริ่มใช้การเรียนรู้แบบวิจัยปี 2553 และได้เรียนรู้ว่า ที่ผ่านมามีตนเองมีวิธีการสอน แต่การเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐานทำให้รู้จักเด็กได้จริงโดยไม่ต้องใช้กระดาษสอบ ขณะที่ในอดีตเป็นการรู้จักจากแฟ้มประวัติ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนใกล้ชิดกันกว่าก่อนมาก รู้สึกเหนื่อยและหลายครั้งต้องอดทน รอคอยกับการทำซ้ำๆ ต้องให้เวลากับเด็ก แต่รู้สึกสุขใจและหายเหนื่อยเมื่อเห็นนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การสอนหนังสือแบบท่องจำไม่ยาก เอาเนื้อหาให้เด็กท่องแล้วสอบได้คะแนนไป แต่ได้ช่วยให้เด็กรู้จักตนเองว่า มีทักษะอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากกว่าเรียนเก่งอย่างเดียว

ทั้งครูอ้อยและครูไพเราะ พูดเป็นเสียงเดียว ปัจจัยเกื้อหนุนที่ทำให้ทำงานได้สะดวกราบรื่น

ปัจจัยแรกคือ ผู้บริหารคอยชี้ทิศ เป้าหมายชัดเจน มุ่งพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ของผู้เรียน ไม่หว้นเหวต่อกระแสสังคม ให้โอกาสในการทำงาน เป็นที่ปรึกษาทางวิชาการและอุปสรรคที่เกิดขึ้น สำคัญคือให้กำลังใจ

ปัจจัยที่สองคือ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนานักเรียน รับรู้ เข้าใจการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนักเรียนลงมือทำ

**ปัจจัยสุดท้ายคือ ตัวครูที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
ตั้งใจปรับเปลี่ยนตนเองโดยมีเป้าหมายอยู่ที่เด็กๆ**

บ่มเพาะ...จนงอกงาม

คช.จุปวรรณ หมีนสุวรรณ (เวฟ)

ศิษย์เก่าโรงเรียนอนุบาลสตูล ปัจจุบันเรียนอยู่ชั้น ม.1 โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย สตูล เล่าประสบการณ์ ตอนเรียนอยู่ชั้น อ.1 แปลงใจครูให้เปิดหนังสือเรียน ตอนบ่ายครูบังคับให้นอนทั้งๆ ที่ไม่อยากรนอน พอขึ้นชั้นประถมก็เรียนเหมือนเดิม เพียงแต่นื้อหายากขึ้น ทำตามครูสั่ง จนขึ้นชั้น ป.2 ครูพาออกนอกห้องเรียน ได้แต่สงสัยวิชาบูรณาการ มาได้อย่างไร ต้องจัดกระเป๋ามาเรียนอย่างไร ทำไมต้องออกไปข้างนอก ในเมื่อเรียนในห้องก็อปากกาอ่านหนังสือ ก็จบคาบ แต่พอออกไปเรียนนอกทำให้มีความรู้ใหม่ๆ เป็นความรู้ไม่สิ้นสุด ทำไมเราต้องจำกัดตนเองอยู่แต่ในห้องสี่เหลี่ยม

โรงเรียนใหม่เป็นโรงเรียนประจำ เวฟต้องปรับตัวเข้ากับเพื่อนใหม่ สร้างสัมพันธ์กันข้าวและเล่นกีฬาด้วยกัน คุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จนมีเพื่อนสนิท โรงเรียนมีชื่อเสียงนักเรียนเป็นเด็กเรียนเก่ง และเรามักได้ยินในสังคมเด็กเก่งมักหวงวิชา แต่เวฟรู้จักแบ่งปัน

“เพื่อนบางคนบอกว่า เรื่องนี้บอกทำไมเพื่อออกข้อสอบ แต่ผมบอกเพื่อนเพราะจะได้รู้ว่าเพื่อนคิดอย่างไร เพื่อนรู้ไม่เหมือนเราก็บอกเรา ถ้ามีวแต่เก็บไว้ไม่แบ่งปัน สุดท้ายเราจะรู้แค่ที่เรารู้ ไม่ได้เพิ่มเติมอะไร และเราจะไม่มีเพื่อนถ้ามีวแต่หวงวิชา”

คุณพวัน หมีนสุวรรณ คุณแม่ของเวฟมีอาชีพขายของใช้เบ็ดเตล็ดในตลาด พ่อเวฟเป็นนายดาบตำรวจครอบครัวเป็นชนชั้นกลาง บางครั้งขายของจนดึกทำอาหารเข้าให้ลูกไม่ทัน เวฟจะลุกขึ้นมาต้มบะหมี่สำเร็จรูปหรือทอดไข่เจียวกินเองก่อนไปโรงเรียน ลูกชายก็เหมือนเด็กทั่วไปที่ชอบเล่นเกม แต่ที่บ้านใช้วิธีตกลงร่วมกันให้เล่นช่วงไหน ก็ช่วงไหน เวฟบอกให้แม่คอยเตือน ถ้าตนเองเล่นเกมเพลินเกินเวลาที่ตกลงกันได้

คณ.ณัฐจิรา จันทะโร (ออม)

ศิษย์เก่าปัจจุบันเรียนต่อชั้น ม.1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยา ออมสะท้อนว่า วิชาบูรณาการให้อะไรหลายอย่าง ทั้งเรื่องการวางแผน การปรับตัวเข้าหาเพื่อน รู้จักใช้ชีวิต ออมไปอยู่หอพักคนเดียวที่หาดใหญ่ จึงต้องจัดระเบียบชีวิต ตื่นนอน 6 โมงเช้า เก็บที่นอน ตั้งให้ตึง ทำความสะอาดห้องพัก จากเดิมไม่เคยทำ เพราะมีพี่สาวเป็นคนจัดการให้ทั้งหมด แม้ออมอายุยังน้อยแต่รู้จักบริหารการค่าใช้จ่ายตนเองได้

“หนูได้ตั้งค่ากิตติยะละ 700 บาท แบ่งใช้หยิบไปโรงเรียนวันละ 100 บาท เป็นค่าอาหาร หรือบางทีซื้อของที่สหกรณ์ หนูจะดูก่อนว่าจำเป็นหรือเปล่า ถ้าหลังเลิกเรียนเพื่อนชวนไปนั่งร้าน หนูจะไม่ค่อยไป หรือถ้าไปหนูต้องโทรบอกแม่ก่อน แล้วแม่จะถามว่าไปทำไม หนูไม่ชอบโกหก โกหกแล้วรู้สึกอย่างไรก็ไม่รู้ เงินถ้าเหลือก็เก็บไว้ซื้อของที่ชอบได้”

คช. อดิศร ชุ่มชุ่มลี (อัม)

อัมไม่ชอบทำงานบ้าน จึงต้องช่วยเลี้ยงหลานลูกของพี่ชายในวันเสาร์อาทิตย์หรือช่วงเย็นวันธรรมดา คอยขนนม อาบน้ำ เป็นเพื่อนเล่น หลานชวนทำให้อาบน้ำบ้าง ร้องไห้บ้าง เคยตีที่ทำงานน้องแล้วน้องร้องไห้ ร้องไห้เสียใจทันที

“พอตีปุ๊บ เห็นหลานร้องไห้ มันเป็นอารมณ์ชั่ววูบ เพราะหลานยังเล็ก ยังไม่รู้เรื่องอะไร เราต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ให้ได้ ช่วงหลังเวลาโมโห ก็เรียกแม่มาคู พอรู้สึกใจเย็นขึ้นค่อยกลับไปดูหลานต่อ”

อัมเองก็เป็นศิษย์เก่าที่ต้องปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมใหม่ เป็นนักเรียนชั้น ม.1 โรงเรียนจุฬารัตนราชวิทยาลัย โรงเรียนจัดให้เรียนพิเศษในวันเสาร์อาทิตย์ เพื่อนบางกลุ่มชวนอัมโดดเรียน แต่อัมไม่ทำและตักเตือนเพื่อนว่าใกล้สอบแล้ว เรามีหน้าที่เรียนหนังสือ ควรเก็บความรู้ให้ได้ก่อน

“ผมต้องพยายามป้องกันตัวเอง คือไม่อยากหลุดไปในทางที่ไม่ดี ต้องควบคุมตัวเองให้ได้ก่อน เพราะช่วงนี้เข้าสู่วัยรุ่น ไม่อยากให้พ่อแม่เสียใจ พ่อเองก็คอยเตือนผมตลอด”

● ความประทับใจ ของคนทำงาน ต่อความงามที่บ่มเพาะ

เดือนกันยายน 2558 เป็นเดือนสุดท้ายชีวิตราชการของครูไพเราะ ได้กล่าวถึงความมั่งคั่งงามของเด็กๆ ไว้ว่า

●● เด็กได้เรียนรู้ เกิดประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมชุมชน แต่นี่เป็นเพียงเป้าหมายหลักสุด ครูเป็นแค่ผู้กระตุ้น ให้โอกาสและเป็นกำลังใจเสริมแรง เมื่อเด็กได้ทำในสิ่งที่รัก ได้วางแผนเอง ทำเอง จึงเข้าใจ เรียนรู้วิธีคิด และมีความสุขกับการเรียน แต่ที่สำคัญพบว่า สิ่งๆ เด็กได้พัฒนาโดยครูไม่ต้องบอกให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แต่เด็กค่อยๆ เปลี่ยนตัวเอง ตัวอย่างเช่น เด็กที่เรียนบ้างไม่เรียนบ้าง กลายเป็นว่ากลับมาสนใจ เพราะได้รับโอกาส เหมือนได้เรียนปนเล่นแต่ได้เพื่อน ได้ทำงาน โดยที่คุณค่าหรือจิตวิญญาณความเป็นครูอยู่ที่ความเป็นผู้ให้โอกาส ให้ใจ ให้ทุกอย่างที่นักเรียนต้องการตามความเหมาะสมของผู้รับ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เมื่อไม่หวังจึงทำให้มีความสุข จากนั้นเป็นผู้สร้าง ให้ทุกคนได้มีโอกาสพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี อะไรโดดเด่นก็พัฒนา มีจุดไหนที่ต้องซ่อมเสริม เพื่อพัฒนาศักยภาพสูงสุดของนักเรียน”

ขณะที่ครูอ้อยกล่าวว่า คุณค่าหรือจิตวิญญาณ
ความเป็นครูอยู่ที่

**“ความตั้งใจที่จะสอนหรือดูแลนักเรียน ยอมรับ
การเปลี่ยนแปลง ยอมรับเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้ ไม่คิดว่าตนเอง
เก่งแล้วพอแค่นี้ พอไม่ได้เพราะสถานการณ์โลกเปลี่ยนไป
สังคมเปลี่ยนไป เราต้องปรับเปลี่ยนตัวเองจึงจะเป็นครูที่
สมบูรณ์ได้”**

ผอ.สุทธิ ในฐานะผู้บริหาร เห็นการเปลี่ยนแปลงของ

- นักเรียนเก่งสอบแข่งขันได้เป็นเรื่องปกติ แต่ที่
พัฒนาคือทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น การให้โอกาสผู้อื่น
มีวินัย รับผิดชอบต่อส่วนรวม ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักยืดหยุ่น
ในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม

- ยอมรับว่า ไม่สามารถเปลี่ยนวิธีคิดทุกคน จาก
การพูดคุยในวง PLC ทำให้รู้ว่าครูข้ามพ้นยอมรับการ
เปลี่ยนแปลง เห็นแนวคิดแนวทางการทำงานร่วมกัน อย่าง
เช่น ครูเลขา พุ่งหัวได้เดินเข้ามาบอกว่า

**“พี่ทำงานจนจะเกษียณ เพิ่งเป็นครูปีนี้ ก่อนหน้านี้
ไม่รู้เป็นอะไร รู้สึกว่ามีจิตวิญญาณความเป็นครูตอน
จัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย เห็นการเปลี่ยนแปลง
ตัวเองที่สร้างการเปลี่ยนแปลงที่ตัวเด็กๆ”**

- ชุมชน/ภาคประชาสังคม: เริ่มปรับแนวคิดเข้าใจ
เป้าหมายการเรียนรู้แบบลงมือทำกว่าเดิม เข้ามาร่วมกับ
โรงเรียนในการจัดการเรียนรู้

และบอกถึงความรู้สึกและกำลังใจที่ให้กับตนเอง
เสมอมาว่า

**“ตอนเป็นเด็กขาดโอกาส กำพร้าแม่ตั้งแต่ชั้น ป.5
ชีวิตที่ผ่านมายุ่งยากลำบากมากแล้ว เวลาที่หลือมองว่า
เป็นกำไร ตรงนี้คือโอกาสที่สวมหมวกผู้บริหารสถานศึกษา
ทำตรงนี้ได้ดีที่สุด มากที่สุด เต็มศักยภาพ แม้เราไม่สามารถ
แก้ปัญหาแบบพลิกฝ่ามือได้ แต่ต้องทุ่มเทให้สุด ไม่รอให้
คนอื่นหรืออะไรต่างๆ พร้อม กล้าที่จะยืนยันตัวเอง กล้า
ที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลง ประเทศชาติเราจึงขาดโอกาส
ตรงนี้ ถ้าเราถอย เราไม่เผชิญ เราไม่ผลักดัน คุณค่าใน
ชีวิตคงไม่มี เพราะฉะนั้นต้องสร้างคุณค่าของตัวเอง ใคร
จะรับรู้หรือไม่ ไม่ใช่ประเด็น แต่ตัวเราเองรับรู้ที่เราทำอะไร
เรากำเติมที่ ตรงนี้เป็นพลัง เป็นความรู้สึกเล็กๆ ของตัวเอง
เราถอยไม่ได้ ต้องเดินต่อไปให้เต็มที่ที่สุด ตามศักยภาพที่
เราจะทำได้...”**